ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական Մեծ ռեվոլյուցիայի 31-րդ տարեդարձի օրը, նոյեմբերի 7-ին Մայր Տաճարում հանդիսավոր Ս. Պատարագ մատուցվեց։ Պատարագիչն էր Կոնստանդին աբեղա Թաղանյանը։ Հավուր պատշաճի քարոզ խոսեց Տ. Սահակ ծայրագույն վարդապետը։

Տաճարում Ս. Պատարագին ներկա էր Տ. Տ. Գևորգ Զ. Վեհափառ Հայրապետը։

Ս. Պատարագից հետո Նորին Ս. Օծություն Տ. Տ. Գևորգ Զ Վեհափառ Հայրապետի հանդիսադրությամբ մաղթանք կատարվեց Սովետական իշխանության հաղթանակության համար։

Ս. Պատարագին ու մաղթանքին ներկա էր ժողովրդի հոծ բազմություն։

***

Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական Մեծ ռեվոլյուցիայի 31-րդ տարեդարձի առթիվ Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Գևորգ Զ-ը ողջույնի, շնորհավորանքի ու օրհնության հեռագիր հղեց ՍՍՌ Միության կառավարության անունով։

***

Սովետական Հայաստանի 28-րդ տարեդարձի օրը, նոյեմբերի 29-ին Մայր Տաճարում հանդիսավոր Ս. Պատարագ մատուցվեց։ Պատարագում էր Տ. Նիկողայոս ավագ քահանա Բավեյանը։ Հավուր պատշաճի քարոզ խոսեց Տ. Սուրեն Եպիսկոպոսը։

Մայր Տաճարում Ս. Պատարագին ներկա էր Տ. Տ. Գևորգ Զ Վեհափառ Հայրապետը։

Ս. Պատարագից հետո Նորին Ս. Օծություն Տ. Տ. Գևորգ Զ Վեհափառ Հայրապետի հանդիսադրությամբ մաղթանք կատարվեց Սովետական Հայաստանի ծաղկման ու բարգավաճման համար։

Ս. Պատարագին ու մաղթանքին ներկա էր ժողովրդի հոծ բազմություն։

***

Սովետական Հայաստանի 28-րդ տարեդարձի առթիվ Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Գևորգ Զ-ը ողջույնի, շնորհավորանքի ու օրհնության հեռագիր հղեց Սովետական Հայաստանի կառավարության անունով։

Հեռագրում ասված է.—

«Հայ հավատացյալ ժողովրդի, հոգևոր դասի և Մեր անունից ի սրտե շնորհավորում ենք Հայաստանում Սովետական իշխանության հաստատման 28-ամյակը։

Շնորհիվ ազատաբեր Հոկտեմբերյան Ռեվոլյուցիայի, Ռուս մեծ ու մարդասեր ժողովրդի անձնվեր օգնությամբ, երբեմնի նահատակ Հայ ժողովուրդը ավերակներից վերակենդանացավ և իր նվիրական ու հարազատ պետության մեջ ամենակարճ ժամանակամիջոցում անասելի ծաղկման ու զարգացման հասցրեց թե՛ իր ժողովրդական տնտեսությունը և թե՛ ազգային մշակույթը։

Սովետական մեծ Միության բարեխնամ կառավարության անմիջական օգնությամբ սկիզբը դրվեց Հայ Սփյուռքի փրկարար Հայրենադարձի, որի շնորհիվ մոտ իննսուն հազար հարազատներ արդեն ժամանել են Հայրենի երկիրը և սովետահայ բնիկ եղբայրների հետ ձեռք ձեռքի տված կոփում են երջանիկ կյանքի հիմքերը։

Թող հզոր ու անսասան մնա Սովետական Մեծ Միությունը

Թող է՛լ ավելի բարգավաճի մեր Սովետական Մայր Հայաստանը

Օրհնում ենք մեր հարազատ հայրենի Սովետական կառավարությունը և արևշատություն մաղթում նրա իմաստուն ղեկավարներին»։

***

Սովետական Հայաստանի 28-րդ տարեդարձի օրը, նոյեմբերի 29-ին Հոգևոր ճեմարանի դահլիճում հանդիսավոր նիստ տեղի ունեցավ։

Հանդիսավոր նիստը բացվեց ՀՍՍՌ-ի Պետական Հիմնով. ապա, ճեմարանի տեսուչ Մ. Մինասյանի բացման խոսքից հետո, Սովետական Հայաստանի 28 տարվա նվաճումների մասին ընդարձակ զեկուցում կարդաց Ա. Զաքարյանը։

Գեղարվեստական բաժնում ելույթ ունեցան ճեմարանի երգեցիկ խումբը և մենակատար Հակոբ Խանչյանը (Բ դասարանի սան)։ Ճեմարանի Գ դասարանի սաներ Սիրունյան Լևոնը և Գևորգյան Հարությունը հանդես եկան իրենց ինքնուրույն բանաստեղծությունների արտասանությամբ։

***

Սեպտեմբերի 30-ին Ս. Էջմիածնում ստացվեց Երուսաղեմի Պատրիարքի հեռագիրը հղված Բեյրութից։ Այս հեռագրով Ամենապատիվ Պատրիարք Տ. Կյուրեղ Բ-ը իրազեկ դարձնելով ստեղծված ծանր կացության մասին, խնդրում է Վեհափառ Հայրապետին հրահանգել Թեմական Առաջնորդներին, որպեսզի շտապափույթ օգնություն կազմակերպեն պաղեստինահայ աղետյալներին փրկելու համար։

***

Վեհափառ Հայրապետը հոկտեմբերի 3-ին պատասխան-հեռագիր հղեց Երուսաղեմի Պատրիարք Ամենապատիվ Տ. Կյուրեղ Բ-ին։ Այդ հեռագրում ասված է.

«Ստացանք Ձեր սրտաճմլիկ հեռագիրը. հոգևոր զավակներիս և Պատրիարքարանիդ վիճակված ողբերգությունը Մեզ մեծ կսկիծ պատճառեց. առավելագույնը կանենք ամոքելու աղետը։ Կհեռագրենք Կիլիկիո Կաթողիկոսին, Առաջնորդներին, հաստատությանց և ազգայնոց՝ շտապափույթ օգնության կոչով...»։

***

Հոկտեմբերի 4-ին Վեհափառ Հայրապետը մի շարք հեռագրեր հղեց Տանն Կիլիկիո Շնորհազարդ Կաթողիկոս Տ. Գարեգին Ա-ին և մի շարք թեմերի Թեմական Առաջնորդներին, կոչ անելով շտապափույթ օգնություն կազմակերպել՝ պաղեստինահայ աղետյալներին ծանր կացությունից փրկելու համար։

***

Նոյեմբերի 9-ին Մայր Աթոռում ստացվել է Ռումինահայ Թեմի Առաջնորդ Վազգեն ծայրագույն վարդապետի 12 հոկտեմբեր 1948 թվակիր գրությունը, որով նա Վեհափառ Հայրապետին իրազեկ է դարձնում մի շարք խնդիրների մասին։ Այս գրությունից բերում ենք մի փոքրիկ հատված, որը ցայտուն կերպով դրսևորում է Վազգեն ծայրագույն վարդապետի տածած սերը Մայր Աթոռի ու Հայրենիքի հանդեպ.—

Վեհափառ Տե՛ր,

Մխիթարիչ համոզումն ունեմ թե նվաստիս սույն տողերը Ձերդ Վեհափառությունը պիտի գտնեն կատարելապես առողջ ու լավագույն տրամադրության մեջ մեր Ս. Եկեղեցվո երջանկահիշատակ Լուսավորիչներուն Աստուածակառույց Գահին վրա։

Մեր բոլորին, Ձերդ Վեհափառության հավատարիմ զավակներուն, ջերմագին աղոթքն ու խնդրվածքը երբեք պիտի չդադրին, այլ պիտի դառնան ավելի և ավելի համարձակ ու սրտաբուխ, որպեսզի Ամենայն Հայոց Հայրապետին նվիրյալ կյանքին ոսկի թելը տակավին շատ ու շատ տարիներ երկարի մեր Ս. Եկեղեցվո և մեր հարազատ Հայրենիքի՝ Սովետական Հայաստանի պայծառության ու երջանկության համար։

Ինչպես հայտնած եմ արդեն Ձերդ Վեհափառության 21 հուլիսի 1948 թվակիր գրությամբս, հայրենիքեն վերադարձիս ես ինձ համար սեպուհ պարտականություն համարեցի մեր ժողովուրդին խոսել ու քարոզել Մայր Աթոռի և մեր Մայր Երկրի՝ Սովետական Հայաստանի վերաշինության ու վերելքի մասին։ Մինչև օրս այցելեցի մեր թեմի գրեթե բոլոր կարևոր համայնքները, ամեն տեղ զե-

կուցելով և քարոզելով։ Այդ առիթներով բոլոր հայերու հոգիներուն մեջ կտեսնեի թե ինչպես կաճի ոգևորությունն ու սերը դեպի Ս. Էջմիածինն և մանավանդ դեպի մեր պապերուն այն սուրբ հողը, որ այսօր իր հրաշալի վերածննդյան օրերը կապրի։ Տպավորություններես մաս մը գրեցի տեղվույս «Հայաստանեան Ճակատ» թերթին մեջ, ի մասին Մայր Աթոռի, Հոգևոր Ճեմարանի, Սովետական Հայաստանի, Մոսկվայի և ռուս ազնիվ ժողովուրդի։ Երկար զեկուցագրեր, նկարագրություններ գրեցի արտասահմանի մեր թեմերու առաջնորդներեն ոմանց. դոքա արտատպված են զանազան հայ թերթերուն մեջ...

Իմ Սովետական Հայաստան այցելության մասին գրություններ լույս տեսան նաև ռուսեն մամուլին մեջ։

Ինչքան կարոտ է մեր թափառական ժողովուրդը Մայր Հայրենիքեն եկած բարի լուրերուն։ Եվ անսահման է իմ ուրախությունը, որ իմ ճանապարհորդությունը դեպի Սովետական Հայրենիքը առիթն ընծայեց ինձ մեր գաղթաշխարհին ավետելու այնքան ոգևորիչ խապրիկներ մեր աշխարհեն, մեր այսօրվան սովետաստեղծ Հայոց աշխարհեն։ Ավելի ուրախ և հպարտ պիտի ըլլամ, եթե իմ այս հայրենասիրական գործը կարենամ շարունակել ավելի լայն չափերով, ավելի արդյունաբեր կերպով, երբ և ուր որ Ձերդ Վեհափառությունը ինձ հրահանգե։

Գրության վերջում Տ. Վազգեն ծայրագույն վարդապետը գրում է.—

— Մեր թեմի եկեղեցական-ազգային կյանքը բարեհաջող ճամբու մեջ է։ Կշարունակենք վայելել Ռումեն Ժողովրդական Հանրապետության հարգանքն ու ուշադրությունը թե որպես ժողովուրդ, թե որպես եկեղեցի։ Մեր ազգային վարժարաններու նյութական ամբողջական հոգածությունը պետությունը ստանձնած է, իսկ Դավանությանց նախարարությունը խոստացած է մեծցնել իր նյութական օժանդակությունը մեր թեմին համար։

Մեր գաղութին մեջ, առհասարակ, կտիրե խաղաղ, համերաշխ ու փոխադարձ գործունեության մթնոլորտ եկեղեցական և ազգային-հայրենասիրական իշխանությանց միջև։ Սերտորեն կգործակցինք «Հայաստանեան Ճակատ»-ի հետ։

Ստացած ենք իրենց ժամանակին «Էջմիածին» ամսաթերթի Հունվար-փետրվար և Մարտ-ապրիլ 1948-ի թիվերը։ Անհամբեր կսպասեմ հաջորդ թիվերուն։

***

Մայր Աթոռում սեպտեմբերի 29-ին ստացված հեռագիրը գուժեց Ատրպատականի թեմի Առաջնորդ Տ. Ներսես Արքեպիսկոպոս Մելիք-Թանգյանի մահը։

Վեհափառ Հայրապետը սեպտեմբերի 30-ին հետևյալ հեռագիրը հղեց Թեհրանի թեմի Առաջնորդ Տ. Ռուբեն Եպիսկոպոսին.

«Պատվիրում ենք հոկտեմբերի 3-ին լինել Թավրիզում և իբրև Մեր ներկայացուցիչը, նախագահել սգահանդեսին, պատարագել, քարոզել և մխիթարել Մեր սիրեցյալ հոտը»։

Միաժամանակ, սեպտեմբերի 30-ին Վեհափառ Հայրապետը հետևյալ շրջաբերական հեռագիրը հղեց բոլոր թեմերի թեմական առաջնորդներին.

«Խորին վշտով հաղորդում ենք Ատրպատականի Առաջնորդ Ներսես Արքեպիսկոպոսի մահը։ Ողբում ենք Սուրբ Էջմիածնի հավատարիմ և հարազատ զավակի, ժողովրդասեր, գործունյա, հեղինակավոր և դժվար փոխարինելի միաբանի մահը։

Պատվիրում ենք հանգուցյալի հիշատակին պատարագել, հոգեհանգստյան պաշտոն կատարել և քարոզել»։

***

Հոկտեմբերի 3-ին, կիրակի օրը Մայր Տաճարում, Ս. Պատարագից հետո, հոգեհանգիստ կատարվեց Ատրպատականի թեմի Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Ներսես Արքեպիսկոպոս Մելիք-Թանգյանի հիշատակին։

Տաճարում հոգեհանգստյան արարողությանը ներկա էր Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետ Տ. Տ. Գևորգ Զ-ը։

Տաճարում ներկա էին նաև Մայր Աթոռի Միաբանության բոլոր անդամները և Հոգևոր Ճեմարանի դասատուներն ու սաները։

Գերաշնորհ Տ. Կարապետ Եպիսկոպոս Թումանյանը ներկաներին ծանոթացրեց հանգուցյալի արդյունավետ կյանքի ու բեղուն գործունեության հետ, հատկապես նշելով արժանահիշատակ Առաջնորդի նվիրվածությունը Հայ Եկեղեցուն, Մայր Աթոռին ու Հայ ժողովրդին։

***

Հոկտեմբերի 6-ին Հոգևոր Ճեմարանի դահլիճում, Վեհափառ Հայրապետի նախագահությամբ և Մայր Աթոռի Միաբանության, Ճեմարանի դասախոսների ու սաների ներկայությամբ, տեղի ունեցավ Ճեմարանի լսարանական բաժնի հանդիսավոր բացումը։

Ճեմարանի տեսուչ Մ. Մինասյանը, ողջույնի խոսքով հանդես գալով, նշեց լսարանական բաժնի անհրաժեշտությունը Մայր Աթոռի ու Հայ Եկեղեցու համար իրենց կոչման բարձրության վրա կանգնած պիտանի հովիվներ պատրաստելու գործում։

Գերաշնորհ Տ. Կարապետ Եպիսկոպոսը Մայր Աթոռի միաբանների մասնակցությամբ կատարեց օրհնության արարողությունը։

Օրհնության արարողությունից հետո Վեհափառ Հայրապետը, իր խոսքը լսարանի սաներին ուղղելով, կոչ արեց Հայ Եկեղեցուն ու Հայ Հայրենիքին նվիրված եկեղեցականներ դառնալու համար լավ ուսումնասիրել հայոց պատմությունն ու գրականությունը, հայ լեզուն ու մատենագրությունը։

***

Դեկտեմբերի 25-ին Հոգևոր ճեմարանի դահլիճում կայացավ Խաչատուր Աբովյանի մահվան 100-ամյակին նվիրված գրական երեկո։

Խ. Աբովյանի կյանքի ու գործունեության մասին ընդարձակ զեկուցում կարդաց ճեմարանի դասախոս Ա. Մինասյանը։

Ճեմարանի Ա լսարանի սաներ Մարտիրոսյան Ռուբենը և Գևորգյան Քաջիկը հանդես եկան ինքնուրույն պատրաստած զեկուցումներով. դրանցից առաջինը զեկուցեց «Խ. Աբովյանը հայ աշխարհաբար լեզվի դատի պաշտպան» թեմայի մասին, իսկ երկրորդը՝ «Խ. Աբովյանը ժամանակակիցների և հայ կլասիկների գնահատությամբ» թեմայի մասին։

Խ. Աբովյանին նվիրված իրենց սեփական բանաստեղծությունների արտասանությամբ հանդես եկան ճեմարանի սաներ Այնթափյան Փայլակը (Ա լսարան), Սիրունյան Լևոնը (Գ դասարան) և Գրիգորյան Գրիգորը (Գ դասարան)։ Գ դասարանի սան Ադամյան Ադամը մեծ հաջողությամբ արտասանեց Խ. Աբովյանից ընտիր հատվածներ։

Գրական երեկոն փակվեց Գերաշնորհ Տ. Կարապետ Եպիսկոպոսի և ճեմարանի տեսուչ Մ. Մինասյանի ելույթներով, որոնք ջերմ խոսքերով գնահատեցին մեծ լուսավորիչ Խ. Աբովյանի հայրենանվեր գործունեությունը։

***

Հոկտեմբերի 13-ին Մայր Աթոռ այցելեցին գյուղատնտեսության էլեկտրիֆիկացման համար անհրաժեշտ էլեկտրասարքավորման խնդիրներին նվիրված Համամիութենական գիտա-տեխնիկական սեսիայի, որի նիստերը տեղի էին ունենում Երևանում, մի խումբ մասնակիցներ։ Նրանք դիտեցին Տաճարը, նրան կից Թանգարանը և իրենց տպավորությունները գրանցեցին այցելուների մատյանում։ Այցելուներին ուղեկցում և ռուսերեն լեզվով անհրաժեշտ բացատրություններ էր տալիս լուսարարապետ Տ. Սահակ ծայրագույն վարդապետը։

***

Հոկտեմբերի 24-ին Մայր Աթոռ այցելեցին հանքատերմիկական էլեկտրավառարանների վերաբերող Համամիութենական գիտատեխնիկական խորհրդակցության (Երևանում) մի խումբ մասնակիցներ, որոնք ներկա գտնվեցին Ս. Պատարագին։ Պատարագից հետո նրանք դիտեցին Տաճարը և նրան կից Թանգարանը։ Հայերեն, ռուսերեն ու վրացերեն լեզուներով անհրաժեշտ բացատրությունները տալիս էր լուսարարապետ Տ. Սահակ ծայրագույն վարդապետը։ Թանգարանը դիտելուց հետո այցելուները ցանկություն հայտնեցին տեսնվելու Վեհափառ Հայրապետի հետ։ Տ. Սահակ ծայրագույն վարդապետը այս առթիվ Վեհափառ Հայրապետի հաճությունն ստանալուց հետո վերադարձավ և այցելուներին Վեհարան առաջնորդեց, ուր նրանք արժանացան ծերունազարդ Հայրապետի ընդունելությանը։ Կարճատև զրույցից հետո այցելուները Վեհի առաջարկությամբ դիտեցին նաև Ծաղկյա դահլիճը։ Նախքան մեկնելը այցելուները ցանկություն հայտնեցին Վեհի հետ լուսանկարվելու և այս առթիվ խնդրեցին Նրա համաձայնությունը։ Վեհը, ընդառաջելով նրանց այս ցանկությանը, լուսանկարվեց այցելուների խմբի հետ։